

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 28 februari 1919 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till staden Varberg av den till Lindhovs kungsgård i Hallands län hörande ön Getterön.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 7 februari 1919 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 74, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

att till Varbergs stad må för en köpeskillning av 114,000 kronor försäljas den till Lindhovs kungsgård i Lindbergs socken av Hallands län hörande ön Getterön under villkor:

att Varbergs stad styrker, att samtliga levande innehavare av den genom kammarkollegiets och statskontorets kontrakt den 12 november 1723 generalmajoren och landshövdingen friherre Axel Faltzburgs arvingar tillförsäkrade arrenderätt till Lindhovs kungsgård med Getterön förklarat sig avstå från nämnda arrenderätt i fråga om Getterön under de villkor och bestämmelser, som innefattas i de av åtskilliga av dessa arvingar den 19 februari och den 27 juni 1917 avgivna, i ärendet omförmälda förklaringar;

att Varbergs stad förbinder sig att senast med tillträde den 14 mars 1920 till vederbörande innehavare av torp å Getterön försälja de vid uppskattningsförrättningen den 24 augusti 1918 angivna egnahems-lägenheter med därvid bestämda ägoområden och för därvid angivna köpeskillningar;

att köpeskillningen kontant inbetalas till länsstyrelsen i Hallands län; samt

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 10 saml. 11 häft. (Nr 16.)

att staden vidkännes alla med köpet och lagfart därå förenade kostnader.

Hos rikets ständer och Kungl. Maj:t anhöll i början av 1720-talet generalmajoren och landshövdingen friherre Axel Faltzburg att bliva huggnad med perpetuellt arrende å den i Halland vid Varberg belägna kungsgården Lindhov, som förut varit anslagen till boställe åt överstlöjtnanten vid kavalleriindelningen, men sedermera utarrenderats till översten Gustaf Vilhelm von Fersen mot en årlig avgift av 100 tunnor spannmål.

Genom brev den 8 oktober 1723 fann Kungl. Maj:t gott att, enär rikets ständer i anseende till Faltzburgs i 55 års tid gjorda »trogna och nyttige tjänster» samtyckt därtill, att nämnda kungsgård upplätes åt Faltzburg under perpetuellt arrende mot viss årlig spannmålsavgift, stadfästa och konfirmera samma arrende, varjämte kammarkollegium och statskontoret fingo sig anbefallt att för Faltzburg utfärda kontrakt om perpetuellt arrende av kungsgården.

Bemälda ämbetsverk utfärdade den 12 november 1723 sådant kontrakt, enligt vilken kungsgården »med alla dess underlydande tillhörigheter i hus, åker, äng, mulbete, torp och fiskerier med Getterön och vad mera därunder lyder», vid laga tid år 1725, när arrendet med översten von Fersen vore tilländalupet, uppläts till Faltzburg, som hade att mot en årlig avgift av 100 tunnor spannmål, $\frac{2}{3}$ råg och $\frac{1}{3}$ korn, behålla och besitta egendomen, »så länge han, dess fru, barn och arvingar» kunde fullgöra kontraktet.

Beträffande utredningen i övrigt i detta ärende hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

»Från det allmännas synpunkt synes det mig önskligt, att det perpetuella arrendeförhållande, som nu äger rum beträffande Lindhofs kungsgård med underlydande, måtte bliva avvecklat. Förslag till dylik avveckling föreligger nu beträffande den i arrendet ingående ön Getterön.

Att till respektive innehavare överlåta de å ön befintliga torp med vederbörligen reglerade ägoområden står i full överensstämmelse med principerna för egnahemsupplätelser från kronoegendomar. Då genom den nu ifrågasatta uppgörelsen dylikt överlåtande garanteras, finner jag även ur denna synpunkt förslaget kunna godkännas, desto hellre som de upplysningar, vilka i ärendet lämnats angående de nuvarande jordbruksförhållandena på Getterön, synas göra det angeläget, att snarast möjligt nödiga förutsättningar må skapas för ett mera rationellt jordbruk än som under nuvarande omständigheter är möjligt därstädes.

En annan fråga är, huruvida uppgörelsen bör ske genom förmedling av Varbergs stad och jämväl innefatta, att staden skall bliva ägare till de delar av ön, vilka icke överlätas till egnahemslägenheter. Härvid är att märka, att, då svårighet visat sig möta att med anledning av torparnas ansökning år 1913 astadkomma önskad uppgörelse med de Faltzburgska arvingarna, staden ingripit och lyckats få en sådan uppgörelse till stånd. Även om, såsom justitiekanslersämbetet framhållit, några av arvingarna icke synas hava deltagit i uppgörelsens godkännande, torde det icke böra för staden medföra någon större svårighet att utverka även de återstående arvingarnas medgivande.

Därtill kommer, att jag finner de skäl, som förmått staden att söka komma i besittning av Getterön och särskilt de delar därav, vilka skulle stanna i stadens ägo, vara värda allt beaktande, under det att någon anledning för kronan att behålla i sin ägo sistberörda områden icke synes förefinnas. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att kronan begagnar det nu yppade tillfället att reglera förhållandena beträffande Getterön.

Vad angår innehållet i den föreslagna uppgörelsen, bör denna, såsom från alla sidor föreslagits eller förutsatts, innefatta de i de Faltzburgska arvingarnas förklaringar den 19 februari och den 27 juni 1917 intagna villkor och bestämmelser. I avseende å förvaltningen av det för arrenderättens avlösande bestämda beloppet av 85,000 kronor, av vilket de Faltzburgska arvingarna skola åtnjuta avkastningen, torde Kungl. Maj:t böra meddela föreskrifter, sedan riksdagens medgivande till försäljningen erhållits. I likhet med justitiekanslersämbetet anser jag detta belopp böra överlämnas till förvaltning av statskontoret såsom redan skett beträffande förenämnda expropriationsmedel för kungsgården Lindhov.

De Faltzburgska arvingarnas förklaringar innehålla, att arrenderätten till Getterön avstås »utan att arrenderätten i övrigt förminsкас eller inskränkes». Med anledning av vad justitiekanslersämbetet anfört vill jag framhålla, att givetvis ingen förändring med avseende å den rättsliga beskaffenheten eller omfånget av arrenderätten till övriga områden avses genom nu ifrågasatta avtal. Icke heller lämnas från kronans sida någon bekräftelse av densamma, sådan den för närvarande utövas.

Såsom villkor för försäljningen bör föreskrivas, dels att Varbergs stad styrker, att samtliga arrenderättsinnehavare godkänt det i förenämnda förklaringar innefattade avtalet, dels ock att staden förbinder sig att senast med tillträde den 14 mars 1920 till vederbörande torp-

innehavare försälja de vid uppskattningsförrättningen den 24 augusti 1918 angivna egnahemslägenheter med därvid bestämda ägoområden och för därvid angivna köpeskillingar.

Vad därefter angår det pris, staden bör betala till kronan, är det tydligt, att detsamma bör först och främst utgöras av förenämnda avlösningsbelopp för arrenderätten, 85,000 kronor, som upptagits i förutnämnda förslag till uppgörelse med de Faltzburgska arvingarna, samt värdet av kronans hus — vilka ju icke beröras av avtalet med nämnda arvingar — 3,300 kronor. Beträffande erläggandet av köpeskilling därutöver hava olika meningar gjort sig gällande.

Vid företagen värdering har värdet av torpjorden jämte skolhus-tomten uppskattats till 83,500 kronor. Beträffande den övriga marken hava domänuppskattningsmännen värderat densamma till 20,450 kronor, varvid särskilda värden åsatts olika ägoslag. Domänstyrelsen har däremot ansett huvudvikten vid värderingen böra läggas å markens användbarhet för industriella och merkantila ändamål samt hållit före, att lägst 70,000 kronor borde fordras utöver löseskillingen för arrenderätten, vadan alltså enligt styrelsens åsikt köpeskillingen borde uppgå till minst 155,000 kronor. Staden har häremot invänt, att större hänsyn till dylik användning av marken än som redan tagits vid uppskattningen vore med hänsyn till markens läge och beskaffenhet obefogad.

I likhet med domänstyrelsen kan jag ej undgå att finna de av uppskattningsmännen angivna värdena å den del av ön, som staden avses skola behålla, alltför låga med hänsyn till öns läge nära Varbergs stad och hamn samt dess betydelse för stadens näringsliv och isynnerhet för stadens egenskap av en livligt besökt badort. Emellertid kan jag icke heller anse en så stark prishöjning, som domänstyrelsen utan angivande av närmare beräkningsgrunder förordat, vara av omständigheterna betingad. Vid övervägande av förhållandena har jag kommit till det resultat, att jag för min del vill tillstyrka, att för sistnämnda delar av ön uppskattningsmännens värde må höjas med ungefär hälften och värdet upptagas till 30,500 kronor.

Totalvärdet av ön blir då $83,500 + 30,500 = 114,000$ kronor, vilket belopp bör utgöra köpeskillingen för ön med allt vad därtill hör. Eftersom härav åtgår för arrenderättens avlösande ett belopp av 85,000 kronor, kommer kronan att tillgodonjuta 29,000 kronor, varav 3,300 kronor utgöra värdet av kronans hus.

Då de Faltzburgska arvingarna ej äro bundna av sina förklaringar längre än till utgången av innevarande år, bör försäljningen från

kronan till staden hava skett dessförrinnan. Såvitt kronans rätt rörer, bör staden äga tillträda ön, så snart köpeskillingen erlagts.)

Då utskottet icke funnit anledning till erinran mot framställningen i fråga, får utskottet hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må, med bifall till förevarande proposition, medgiva,

att till Varbergs stad må för en köpeskillning av 114,000 kronor försäljas den till Lindhofs kungsgård i Lindbergs socken av Hallands län hörande ön Getterön under villkor:

att Varbergs stad styrker, att samtliga levande innehavare av den genom kammarkollegiets och statskontorets kontrakt den 12 november 1723 generalmajoren och landshövdingen friherre Axel Faltzburgs arvingar tillförsäkrade arrenderätt till Lindhofs kungsgård med Getterön förklarat sig avstå från nämnda arrenderätt i fråga om Getterön under de villkor och bestämmelser, som innefattas i de av åtskilliga av dessa arvingar den 19 februari och den 27 juni 1917 avgivna, i ärendet omförmälda förklaringar;

att Varbergs stad förbinder sig att senast med tillträde den 14 mars 1920 till vederbörande innehavare av torp å Getterön försälja de vid uppskattningsförrättningen den 24 augusti 1918 angivna egna-hemslägenheter med därvid bestämda ägoområden och för därvid angivna köpeskillningar;

att köpeskillingen kontant inbetalas till länsstyrelsen i Hallands län; samt

att staden vidkännes alla med köpet och lagfart därå förenade kostnader.

Stockholm den 28 februari 1919.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Herrar greve Hamilton, Ericsson, Aaby, Holmquist, Hellström, greve Wachtmeister, Persson, Barthelson, Nilsson, Öberg, Olsson, Johansson i Uppmälby Sävström, friherre Hermelin, Magnusson, Flognfält och Andersson i Knapasjö.